

Preventívny program školy na účinné riešenie sociálno–patologických javov a kriminality

Spracovali: Ing. A. Bedleková, zástupkyňa riaditeľky pre výchovu a vzdelávanie
Mgr. Tatiana Jonáková – koordinátor prevencie sociálno-patologických javov a kriminality
Mgr. Beata Országhová – výchovný poradca

Schválila: Ing. Vilma Janotíková, riaditeľka školy

Dolný Kubín, 01. 09. 2023

Preventívny program školy na účinné riešenie sociálno-patologických javov a kriminality

V súlade s plánom práce školy na príslušný školský rok, školským poriadkom, plánom práce koordinátora prevencie sociálno-patologických javov a kriminality a plánom výchovného poradcu, s cieľom prevencie sociálno-patologických javov detí a mládeže, vydávam tento Preventívny program Obchodnej akadémie v Dolnom Kubíne (ďalej len „program“) na účinné riešenie sociálno-patologických javov a kriminality.

Čl. 1.

Pojem sociálno-patologických javov všeobecne

Sociálno-patologickými javmi sú *chorobné, nenormálne i nemorálne, defektné a chybné javy, ktoré nie sú v súlade s morálkou spoločnosti, narušujú vzájomné vzťahy medzi ľuďmi a medzi ľuďmi a prostredím. Negatívne pôsobia vnútorne (u jednotlivca) i navonok v spoločnosti. Môžu súvisieť alebo i priamo súvisia s prečinmi a s páchaním trestných činov. Môžu to byť aj poruchy správania jednotlivcov od narodenia alebo získané počas života.*

Do obsahu pojmu „sociálno-patologické javy“ zahŕňame všeobecne tieto nežiadúce javy:

- *drogová závislosť,*
- *patologické hráčstvo,*
- *závislosť na počítačoch, mobilných telefónoch, nakupovaní,*
- *poruchy príjmu potravy,*
- *násilie a agresivita medzi žiakmi,*
- *narušená kvalita vzťahov medzi rodičmi a deťmi,*
- *rôzne formy rasizmu, intolerancie a diskriminácie,*
- *workoholizmus,*
- *sebapoškodzovanie,*
- *záškoláctvo.*

Čl. 2.

Sociálno-patologické javy v školách

V súčasnej škole, na základe evidencie odborníkov poznatkov učiteľov, školských psychológov, koordinátorov prevencie, špeciálnych a sociálnych pedagógov, psychiatrov, sociálnych pracovníkov atď., sa vyskytujú tieto sociálno-patologické javy:

- *agresia, násilie, vandalizmus namierené voči žiakom, učiteľom, objektom v škole (obrazy, sochy, školský nábytok, školské počítače, učebnice atď.),*
- *šikanovanie spolužiakov, ale aj učiteľov,*
- *záškoláctvo s alebo bez páchania kriminality (krádeže, lúpeže a i.),*
- *poruchy správania,*
- *fajčenie, používanie nikotínových vrecúšok, alkoholizmus a iné drogové závislosti (najmä marihuana, pervitín, toluén) tiež dilerstvo drog v školách, neodporúča sa pitie energetických nápojov – agresivita a nesústredenosť žiakov*
- *týranie, zneužívanie a zanedbávanie detí,*
- *patologické hráčstvo (gambling)*
- *nadmerné hranie počítačových hier a surfovanie na internete, kyberšikanovanie, navádzanie na neuvážené, život ohrozujúce činy, účasť na nevhodných sociálnych sieťach (tiktok)*
- *kriminalita mladistvých v škole a mimo školu (krádeže počítačov, mobilov, peňazí, oblečenia, šperkov a iných cenností),*
- *prostitúcia mladistvých, sociálne siete – nevhodné selfie*
- *xenofóbia, rasizmus, intolerancia a antisemitizmus.*

Čl. 3.

Príčiny sociálno-patologických javov v školách

Na vzniku sociálno-patologických javov v školách sa podieľajú:

1. Vonkajšie činitele:

- a) *rodina* - štýly rodinnej výchovy
- patologické rodinné prostredie
- negatívne vzory v rodine
- nerešpektovanie autority rodiča

- b) škola - predimenzované učivo
  - množstvo vyučovacích hodín a množstvo žiakov v triedach
  - vystresovaní, unavení, demotivovaní učitelia a žiaci
  - učitelia nepripravovaní na výchovné pôsobenie
- c) partia - konformizmus v partiách
  - kriminalita, vandalizmus, agresia
  - drogové závislosti
  - promiskuita
- d) médiá - predkladanie negatívnych vzorov, kultúra, napr. vulgárne nadávky na divadelných predstaveniach
  - denne prezentovaná agresia a násilie v médiách

2. Vnútorne činitele:

- a) *hereditárna podmienenosť a genetická výchova,*
- b) *poruchy centrálneho nervového systému,*
- c) *dispozície k neurózam a psychózam,*
- d) *psychické poruchy rôznej etiológie – na základe vonkajších podnetov môžu vyvolať poruchy správania rôznej závažnosti, pričom je podstatná ich vzájomná interakcia.*

Čl. 4.

Zásady tvorby preventívneho programu školy

Program školy je strategický plán realizácie preventívnych aktivít počas školského roka, ktoré sú určené pre žiakov a pedagogických zamestnancov. Jeho zostavenie vychádza z monitoringu a pedagogickej diagnostiky správania žiakov v školskom prostredí za predchádzajúce obdobia. Definuje:

- význam preventívnych aktivít,
- ciele preventívnej intervencie,
- cieľovú skupinu, pre ktorú je určený.

1. Preventívna aktivita:

Pedagogicky vhodná forma intervencie, rešpektujúca cieľovú skupinu z hľadiska veku, mentálnych schopností a okolností pôsobenia, napr.:

- *výchovno-vzdelávacie programy zamerané na prevenciu drogových závislostí, predchádzanie všetkým formám násilia, diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a intolerancie,*
- *podporené preventívne projekty v oblasti zdravého spôsobu života a optimalizácie sociálno-psychologickej klímy v školskom prostredí,*
- *projekty záujmovej a mimoškolskej činnosti detí a mládeže, školské športové podujatia,*
- *vzdelávanie pedagogických zamestnancov školy v oblasti prevencie sociálno-patologických javov.*

2. Cieľ preventívnej aktivity:

Výchovno-vzdelávacie cieľ formulovaný ako postup proti zneužívaniu návykových látok zameraný na rozvíjanie osobnostných kvalít, vytvorenie priestoru pre zmysluplné využívanie voľného času, výchovu k zodpovednosti za svoje zdravie a zdravý životný štýl, zníženie výskytu sociálno-patologických javov v školskom prostredí, rozvoj a podpora sociálnych kompetencií.

3. Cieľová skupina:

Skupina žiakov, na ktorú sú zamerané preventívne aktivity a intervenčné stratégie, napr.:

- *žiaci 1. ročníka na napomáhanie adaptačného procesu na nové prostredie, adaptácia nových spolužiakov – utečenci z Ukrajiny, zdravotne znevýhodnení, iná sociálna skupina*
- *žiaci so zvýšenými tendenciami k užívaniu návykových látok,*
- *žiaci z problémových rodín.*

Čl. 5.

Štruktúra preventívneho programu školy

1. Program školy pre daný školský rok zostavuje *koordinátor prevencie s výchovným poradcom, triednymi učiteľmi a riaditeľom školy najneskôr do 30. septembra školského roka.*

2. Obsah programu môže byť spracovaný:

a) tematicky – vzťahuje sa na konkrétnu tému, ktorá je dominantná v preventívnych aktivitách školy počas školského roka (*napr. Prevencia šikanovania, Zdravý spôsob života, Trestno-právna zodpovednosť mládeže atď.*) alebo

b) variabilne – sriedajú sa rôzne preventívne aktivity realizované počas školského roka (*napr. Násilie a intolerancia – tvorivé dielne žiakov X ročníka – čas, Prevencia agresivity – sociálno-psychologické hry pre žiakov X ročníka s poruchami správania – čas, kriminalita mládeže v stredných školách – beseda, pre koho, čas a pod.*).

3. Preventívna aktivita obsahuje názov - charakteristiku, cieľ, cieľovú skupinu, termín realizácie.

4. **Autoevalvácia** preventívnych aktivít sa bude realizovať priebežne počas celého školského roka a na záver školského roka, kedy sa preventívny program školy vyhodnotí.

5. V prípade potreby, štruktúru a realizáciu preventívnych aktivít je možné konzultovať s odbornými zamestnancami ZPP a iných inštitúcií.

ČI. 6.

Obsah preventívneho programu školy

Program školy obsahuje:

- aktivity zamerané na poskytovanie informácií pre žiakov v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu,
- ponuku voľno-časových aktivít realizovaných v škole i v mimoškolskom prostredí,
- programy aktívneho sociálneho učenia, ktoré využívajú skupinové formy práce,
- poradenské činnosti poskytované priamo v škole v spolupráci s ZPP a s inými inštitúciami

ČI. 7.

Autoevalvácia preventívneho programu školy

Preventívna stratégia školy je cieleňá na zmenu správania žiakov. Priebeh autoevalvácie a efektivity výsledkov programu školy možno zhrnúť do týchto základných bodov:

- a) vymedzenie indikátorov, ktoré súvisia s priebehom preventívnej intervencie (*napr. vek, pohlavie, osobnosť*),
- b) určenie spôsobov zhromažďovania kvantitatívnych a kvalitatívnych údajov,
- c) popis realizácie preventívnej intervencie,
- d) zhodnotenie reálneho vplyvu preventívnej intervencie na cieľové skupiny,
- e) posúdenie kvality uplatnenej preventívnej intervencie a rozbor výsledkov preventívnych aktivít,
- f) interpretácia výsledkov a vyhodnotenie efektivity programu.

Relevantné hodnotiteľné výstupy:

- a) prospech a dochádzka žiakov,
- b) prejavy správania (*výchovné opatrenia, záškoláctvo, šikanovanie*),
- c) zmeny v správaní (*nárast/ústup problémov v sociálnej interakcii, zvýšenie/zníženie asociálnych prejavov*),
- d) postoje a hodnoty (*pozitívna sebarealizácia a motivácia*),
- e) výskyt sociálno-patologických javov v širšom spoločenstve (*napr. za celú školu*),
- f) postoje cieľovej skupiny k preventívnym aktivitám.

ČI. 8.

Prevencia a učebné osnovy

Témy prevencie sociálno-patologických javov mládeže možno uplatniť v každom vyučovacom predmete. Medzi kľúčové vyučovacie oblasti patria:

- a) ochrana života a zdravia** – výchova ku zdraviu, osobná a duševná hygiena, výživa, pohybové aktivity,
- b) oblasť spoločenskovedná** – osobný a sociálny rozvoj, komunikácia, sociálne zručnosti a kompetencie,
- c) mediálna výchova, multikultúrna výchova**,
- d) oblasť rodinnej a občianskej výchovy**,
- e) oblasť sociálno-právna, výchova k ľudským právam** – právne aspekty sociálno-patologických javov, práva dieťaťa a pod.

Čl. 9.

Stratégia riešenia sociálno-patologických javov v škole

Súčasný stav existencie a nárastu sociálno-patologických javov (ďalej len „SPJ“) v školách všeobecne (*netvárame sa, že sa nás to netýka*) upozorňuje na to, že prijímame nedostatočné opatrenia. Preto je nevyhnutné realizovať premyslený, systematický a komplexný „Projekt eliminácie sociálno-patologických javov“ vo vzájomnej koordinácii s týmito inštitúciami:

- ZPP (zariadenie poradenstva a prevencie),
- Metodické centrá,
- Mestská polícia,
- Občianske združenia,
- ÚPSVaR Dolný Kubín.
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva

Koordinácia a spolupráca s týmito inštitúciami budú zahŕňať overené, ale aj netradičné aktivity primárnej, sekundárnej a terciárnej prevencie.

Dlhodobý a systematický proces boja proti postupnému odstraňovaniu sociálno-patologických javov v **Obchodnej akadémii v Dolnom Kubíne** bude prebiehať na týchto základných úrovniach:

- 1. úroveň - Organizácia a riadenie školy** – aktivity vedenia školy, pravidelné prieskumy SPJ, vzdelávanie učiteľov, informovanosť rodičov.
- 2. úroveň – Profesionálny rozvoj** – vzdelávacie aktivity pre pedagogických zamestnancov realizovaných ZPP, metodickými centrami a policajným zborom, ÚPSVaR, Regionálny úrad verejného zdravotníctva.
- 3. úroveň - Príprava preventívnych výchovno-vzdelávacích programov** – praktická realizácia (napr. výcviky).
- 4. úroveň - Osvetová činnosť** – stála informovanosť učiteľov, rodičov a žiakov o sociálnopatologických javoch a ich následkoch.
- 5. úroveň - Zapojenie školských médií** – školský časopis, webové sídlo školy, Edupage
- 6. úroveň - Pravidelný prieskum SPJ v škole** – s dôrazom na drogy, násilie a šikanovanie, jeho vyhodnotenie a prijatie príslušných opatrení.
- 7. úroveň – Špecifické aktivity na odstraňovanie SPJ**, napr:
  - schránka dôvery,
  - činnosť študentského parlamentu,
  - krúžková činnosť v školskom internáte,
  - víkendové pobyty v prírode,
  - vytvorenie priestoru pre vlastné akcie žiakov,
  - triednické hodiny, zapájanie do aktivít Biela pastelka, Deň boja proti rakovine, atď.

Čl. 10.

Používané preventívne postupy

Po konzultáciách s ZPP, skúsenostiach z praktického systému výchovno-vzdelávacieho procesu na našej škole, preštudovaní príslušnej literatúry, skúsenostiach koordinátora prevencie, výchovného poradcu, ale aj jednotlivých učiteľov sme sa rozhodli, že v rámci realizácie „*Preventívneho programu školy na účinné riešenie sociálno-patologických javov a kriminality*“ v Obchodnej akadémii v Dolnom Kubíne budeme používať tieto preventívne postupy:

1. Efektívna komunikácia a vyjadrovanie:

- jasne a zreteľne formulovať požiadavky na žiakov,
- zaujímať sa o problémy žiakov,
- kritizovať správanie žiakov a nie ich osobnosť.

2. Vyváženosť medzi súťaživosťou a spoluprácou:

- podporovať férové súťaženie,
- zvyrazňovať prvok spolupráce - tímovosti,

- dbať na vyváženosť týchto 2 prístupov v práci učiteľa

3. Zapájanie sa do spoločnosti:

- zapájať žiakov do spolourozhodovania o veciach (ak budú tvoriť, nebudú ničieť),
- podporovať činnosť žiackej školskej rady,
- učiť žiakov prevziať zodpovednosť za seba a svoje skutky.

4. Schopnosť udržať vzťahy medzi ľuďmi:

- budovať pozitívne, úprimné vzťahy dôvery medzi žiakmi navzájom a učiteľmi a žiakmi.

5. Pestovanie sebavedomia, pozitívneho sebahodnotenia:

- pomáhať žiakom vytvoriť si pozitívny obraz o sebe,
- ak má žiak adekvátne uspokojené potreby seberealizácie a kompetencií, nepotrebuje si tieto potreby uspokojovať v rôznych sociálno-patologických činnostiach.

6. Konštruktívne zvládnutie emócií:

- v podmienkach vyučovania sa viac zaujímať o emócie našich žiakov, hovoriť o nich a umožniť im, aby o nich hovorili a akceptovali ich.

7. Vyvarovanie sa stresov a úzkosti:

- pokúsiť sa minimalizovať stres,
- realizovať zmysluplné triednické hodiny s danou problematikou, rovesnícke programy, víkendové pobyty.

8. Rozvíjať v rámci možností programy prevencie:

- *influenčné* – pôsobenie na osobnosť, postoje, názory a správanie,
- *iniciačné* – vznik nového správania, korekcia správania, posilňovanie žiadúceho správania,
- *facilitačné* – rozvíjanie psychických funkcií,
- *inhibičné* – zablokovanie alebo minimalizácia nevhodného správania,
- *rozvíjajúce* – akcelerácia psychických funkcií osobnosti, osobnostný rast,
- *stabilizačné* – stabilizácia správania, upevnenie a posilnenie existujúceho stavu,
- *individuálne* – rozvoj psychických funkcií, ktoré rešpektujú individuálne zvláštnosti človeka.

Čl. 11.

Spolupráca školy a rodičov

Všetci, ktorí máme výchovný vplyv na žiakov, sme postavení pred problém, ako riešiť ochranu našich žiakov. Napriek všetkým opatreniam sa zvyšuje počet žiakov, ktorí majú skúsenosti s užívaním drog – legálnych (cigarety a alkohol), nelegálnych a znižuje sa ich veková hranica.

Predpokladom prevencie je spolupráca rodičov a školy.

Rodičia právom očakávajú od školy:

- že bude bezpečným miestom, kde nebudú dostupné drogy, alkohol ani cigarety,
- že škola bude používať postupy, ktoré majú zmysel a sú účinné,
- že rodičom poskytne informácie o prevencii a budú im poskytnuté rady kde hľadať pomoc,
- že bude dbať na kvalitné a zmysluplné vzdelávanie, zdravý spôsob života, vhodné trávenie voľného času,
- že škola bude s rodičmi v sústavnom kontakte za normálnych okolností a tým viac v prípade problémov.

Naša škola sa zaväzuje poskytnúť rodičom splnenie týchto práv.

Akú pomoc očakáva škola od rodičov:

- že rodičia budú ochotní spolupracovať so školou, predovšetkým v prípade problémov,
- že vytvoria svojim deťom také podmienky, aby chodili do školy pripravení, oddychnutí a požadovať od nich plnenie povinností primeraných veku a schopnostiam,
- že budú viesť deti k vhodnému tráveniu voľného času a budú mať prehľad, ako a s kým ich deti trávia voľný čas,
- že rodičia podporia prácu pedagógov, bezdôvodne nebudú oslabovať ich autoritu u detí a prípadné výhrady budú otvorene riešiť priamo v škole.

Čl. 12.
Záverečné ustanovenia

1. S týmto programom boli pedagogickí zamestnanci oboznámení na pedagogickej rade dňa 19. 09. 2023.
2. Triedni učitelia oboznámia žiakov s programom na triednických hodinách vždy na začiatku školského roka, najneskôr do konca októbra a rodičov žiakov na plenárnom a triednych rodičovských združeníach.
3. Preventívny program školy sa začne realizovať s účinnosťou od školského roka 2023/2024. Program bude zverejnený na webovom sídle školy a v informačnej miestnosti.